

ההתפתחויות במשק בחודשים הראשונים של 1958

1. קווי ההתפתחות העיקריים

הרמה הגבוהה של הפעילות הכלכלית שהיתה במשק הישראלי בסוף שנת 1957, נמשכה בחודשים הראשונים של שנת 1958 ונתאפשרה הודות לגידול היבוא ולגידול התפוקה המקומית, שגדלה עם הבשלת פירות ההשקעות שנעשו בעבר. אומנם לגבי השנה הקודמת, יש סימנים שקצב הגידול של התפוקה המקומית הואט במקצת, דבר המורגש בבנייה ובייצור התעשייתי של מוצרים בני-קיימא.

במשך חמשת החודשים הראשונים של השנה עלו אמצעי התשלום מ-576 מיליון ל"י ל-646 מיליון ל"י, גידול של 12.1 אחוזים שהוא גידול של 2.4 אחוזים לחודש. אף שבדרך כלל קצב העלייה באמצעי התשלום מהיר יותר במחצית הראשונה של השנה מאשר במחצית השנייה, הרי קצב הגידול בשנת 1958 היה מהיר מן הרגיל. הסיבה העיקרית לגידול זה היתה העלייה ביתרות מטבע החוץ של המשק, שנגרמה על-ידי גידול ההכנסות של פרטים מפיצויים והעברות אישיות, הגידול העונתי בתמורת היצוא וההכנסות של הממשלה והמוסדות הציבוריים במטבע חוץ. לעומת העלייה ביתרות מטבע חוץ לא היתה ירידה מקבילה בגורמים האחרים הקובעים את גודל אמצעי התשלום; האשראי הישיר לממשלה, בלירות ישראליות, גדל לעומת השנה הקודמת, וכן גדל האשראי לציבור, אם כי במידה פחותה מאשר בשנה שעברה.

הגיאות בביקוש מצד הפרטים נמשכה לרגל גידול סך ההכנסות האישיות עם העלייה במספר המועסקים והשכר ועקב גידול ההכנסות מהפיצויים האישיים, ומצד הממשלה לרגל גידול הגירעון שלה, שמומן מהכנסות מועברות במטבע חוץ ומאשראי בנקאי.

התעסוקה בכל המשק ובעיקר בתעשייה עלתה בהשוואה לחודשים האחרונים של 1957. מספר המובטלים, בכללם עובדי עבודות יזומות, פחת במידה ניכרת.

השכר עלה בעיקר בגלל זחילת השכר המתמדת, שכן בחודשים אלה לא נשתנה שכר היסוד ותוספת היוקר. לגבי התקופה המקבילה בשנה שעברה, עלתה רמת השכר הממוצעת ב-6 אחוזים בתעשייה וב-4 אחוזים בערך בבנייה. אך לגבי הרבע האחרון של 1957 חלה עלייה מועטת בלבד, בשיעור של חצי אחוז עד אחוז, וכן אין סימנים לכך שהרווחים והכנסות העצמאיים ירדו לעומת השנה הקודמת. ההכנסות מהפיצויים האישיים מגרמניה בארבעת החודשים הראשונים של השנה, עלו ב-10 מיליון דולר לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

גידול ההכנסות, שהביא לגידול הביקוש, התבטא בהגדלת הצריכה, ובמיוחד בצריכת מוצרים חקלאיים. במחצית הראשונה של השנה החקלאית (אוקטובר 1957 עד מארס 1958) גדל שיווק התוצרת החקלאית ב-22 אחוזים בהשוואה לשנה הקודמת. צריכת כלל המזונות גדלה ברבע השנה

הראשון ב־21 אחוזים בהשוואה ל־1957, וכן גדלה הצריכה בענפים האחרים, בעיקר צריכת מוצרים בני־קיימא. הבנייה ברבע הראשון הוסיפה להיות על הרמה הגבוהה של סוף שנת 1957, העולה ב־20 עד 30 אחוז על הרמה ברבע הראשון של אשתקד.

ערך היבוא בחמשת החודשים הראשונים של 1958 גדל ב־7 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, ולמעשה היה היבוא הפיסי יותר גדול, כי בחודשים אלה חלה ירידת מחירים בשוק העולמי. הגידול ניכר במיוחד בנכסי השקעה, ובעיקר ביבוא אניות, אך גם בתחומים אחרים חל גידול ביבוא שאיפשר הגדלת הייצור. גידול תפוקת החקלאות נובע מן ההשקעות המואצות בענפי הלול והרפת עקב רווחיותם הטובה והבשלת פרי ההשקעות שנעשו בעבר במטעי פירות נשירים. גידול התפוקה החקלאית לא הושפע במידה ניכרת מהבצורת החלקית שפקדה את המשק בשנת תשי"ח, הן משום שמלוא השפעתה תורגש רק במחצית השנייה של השנה והן משום שהשפעת הבצורת על התפוקה החקלאית הולכת וקטנה עם הרחבת שטחי השלחין.

נתונים ראשונים על הייצור התעשייתי מראים שהיקף הייצור גדל. מספר המועסקים בתעשייה בהשוואה לרבע הראשון של 1957 גדל ב־8 עד 10 אחוזים, ובהשוואה לרבע האחרון של 1957 גדלה התעסוקה ב־5 אחוזים. הנתונים על צריכת החשמל בענפים השונים ועל צריכת מוצרי תעשייה גם־כן מראים שהייצור התעשייתי גדל ביותר מ־10 אחוזים בהשוואה לשנה שעברה. על אף גידול הייצור ותוספת ההיצע, עלתה רמת המחירים ברבע הראשון ב־4 עד 5 אחוזים על רמתם בשנה שעברה. עלייה ממוצעת זו מאפילה על הירידה שחלה במחירי התוצרת החקלאית בגלל גידול ההיצע והענקת סובסידיות ואשר השפיעה שהעלייה הממוצעת בסך כל הענפים נראית כמועטה יחסית.

הגידול ביבוא לא היה מלווה בגידול מקביל ביצוא, וכתוצאה מכך גדל הגירעון במאזן השוטף במידה ניכרת. הסיבה שהיצוא לא גדל בתחילת השנה נעוצה, בחלקה לפחות, בתנאים השוררים בשווקים הקונים תוצרת ישראל; למשל, המשבר בארצות הברית גרם לירידת היצוא של יהלומים לשם. כן ירד ב־1958 היצוא של מספר סחורות שגידול יצואן בשנת 1957 נבע מסיבות קוניוקטורליות, כגון: תרופות ומלט. רמת יצוא ההדרים עלתה במידת־מה, וכן גדל היצוא התעשייתי.

היצוא בחמשת החודשים הראשונים מסתכם ל־79.5 מיליון דולר בלבד, דהיינו גידול של מיליון אחד לעומת אשתקד (בחודש מאי היה היצוא נמוך מאשר במאי שעבר). מאחר שהיבוא גדל ב־7 אחוזים, מ־172 ל־184 מיליון דולר, הרי שהגירעון המסחרי עלה ב־11 אחוזים.

כמו בשנים קודמות נמשך תהליך אינפלציוני הניזון מהגדלת כמות הכסף. השפעת גידול הביקוש על המחירים נבלמת על־ידי גידול הייצור, כתוצאה מהרחבת ההשקעות בענפים שהרווחיות בהם מושפעת ממדיניות המחירים הממשלתית. אך עם זאת גדל גם היבוא באופן מתמיד, ללא גידול מקביל ביצוא, דבר המרחיב את הגירעון במאזן השוטף ומגדיל את מידת תלות המשק בגורמי חוץ.

2. אמצעי התשלום ואשראי

בחודשים ינואר עד מאי 1958 עלו אמצעי התשלום ב־70 מיליון ל"י או ב־12.1 אחוזים, בהשוואה לעלייה של 42.4 מיליון ל"י או 8.2 אחוזים בחודשים ינואר עד מאי 1957, ולגידול של 9.3 אחוזים בחמשת החודשים הראשונים של 1958, אם כי בשנת 1955 היה קצב העלייה יותר גבוה והגיע ל־13.6 אחוזים.

לוח 1

אמצעי התשלום, דצמבר 1957 עד מאי 1958

(מיליוני ל"י)

העלייה מסוף החודש הקודם		סך כל אמצעי התשלום	פקדונות עובר ושב	מזומנים בידי הציבור	החודש
אחוזים	מיליוני ל"י				
—	—	576.2	345.3	230.9	1957 דצמבר
2.8	16.0	592.2	355.4	236.8	1958 ינואר
1.5	8.8	601.0	361.2	239.8	פברואר
2.0	12.2	613.2	368.1	245.1	מארס
4.4	26.9	640.1	394.8	245.3	אפריל
0.9	6.1	646.2	400.2	246.0	מאי

עליית אמצעי התשלום בתקופה זו נגרמה בעיקר בגלל העלייה של 71 מיליון ל"י ביתרות מטבע חוץ שבידי מערכת המוסדות הבנקאיים. מרבית הגידול ביתרות חל בחודש אפריל, בו עלה סכומן ב־38 מיליון ל"י בקירוב, ואומנם אמצעי התשלום בחודש אפריל בלבד עלו ב־27 מיליון ל"י, שהם 4.4 אחוזים. בחודש מאי לעומת זאת, ירד קצב הגידול והגיע לאחוז אחד בלבד — השיעור הנמוך ביותר בשנה זו.

שיעור ההרחבה של האשראי הבנקאי, שהורחב ב־23 מיליון ל"י, היה גבוה מהשיעור של השנה הקודמת. עיקר ההרחבה היה בחודש מאי. לעומת זאת, הורחב האשראי לציבור במידה קטנה יותר מאשר ב־1957, וגידול ניכר חל בפקדונות הציבור שאינם פקדונות עובר ושב, המהווים גורם ישיר לצמצום אמצעי התשלום.

יחד עם עליית אמצעי התשלום נמשכה המגמה בירידת אחוז המזומנים באמצעי התשלום, שירד מ־40.1 אחוזים בסוף 1957 ל־38.1 אחוזים בסוף מאי 1958.

**הגורמים הישירים לעלייה באמצעי התשלום,
ינואר עד מאי 1958, 1957**
(מיליוני ל"י)

ינואר—מאי		
1958	1957	
71.0	21.7	הגדלת יתרות מטבע חוץ
22.9	20.6	הרחבת האשראי לממשלה
7.4	15.4	הרחבת האשראי לציבור
-26.9	-16.0	הקטנת או הגדלת (-) פקדונות הציבור *
8.6	0.8	השקעות של מוסדות בנקאיים **
-4.1	-0.1	היתרות במעבר
-8.9	—	גורמים אחרים
70.0	42.4	סך כל העלייה באמצעי התשלום

* מטבע חוץ ופקדונות לזמנים קצובים ולמתן הלוואות.
** ניירות ערך בלתי ממשלתיים ונכסי דלא ניידי.

(א) צבירת יתרות במטבע חוץ

סכום היתרות במטבע חוץ, שברשות בנק ישראל והמוסדות הבנקאיים, עלה בחודשים ינואר עד מאי 1958 ל-71 מיליון ל"י, בהשוואה ל-22 מיליון ל"י בלבד בשנת 1957.

**יתרות נטו של מטבע חוץ כמערכת המוסדות הבנקאיים,
דצמבר 1957 עד מאי 1958**

(מיליוני ל"י)

(סוף כל חודש)				
החודש	בנק ישראל	מוסדות בנקאיים	סך הכל	העלייה מסוף החודש הקודם
1957 דצמבר	82.8	19.7	102.5	—
1958 ינואר	93.8	21.1	114.9	12.4
פברואר	107.5	9.2	116.7	1.8
מארס	124.1	7.8	131.9	15.2
אפריל	157.9	11.7	169.6	37.7
מאי	173.2	0.3	173.5	3.9

היתרות במטבע חוץ בתקופה הנסקרת גדלו בעיקר מהכנסות מיצוא הדריים. הירידה במטבע חוץ נטו שברשות המוסדות הבנקאיים נובעת, מצד אחד, מגידול התחייבויותיהם לחוץ-לארץ לרגל מלווה שקיבלו מבנקים בחוץ-לארץ לשם מתן הלוואות לממשלה, ומצד שני, ממכירת עודפי היתרות במטבע חוץ לבנק ישראל, שאינן נחשבות נכסים נזילים לצורך הוראות הנזילות המחייבות לגבי פקדונות במטבע ישראלי.

(ב) א ש ר א י ל מ מ ש ל ה

האשראי הבנקאי לממשלה הורחב בחודשים ינואר עד מאי 1958 ב-22.9 מיליון ל"י, בהשוואה ל-20.6 מיליון ל"י בתקופה המקבילה בשנת 1957.

לוח 4

חוב הממשלה למערכת המוסדות הבנקאיים, דצמבר 1957 עד מאי 1958

(מיליוני ל"י)

סך כל חוב הממשלה	מוסדות בנקאיים				בנק ישראל				החודש
	סך הכל	בניכוי : פקדונות הקשורים במתן אשראי לציבור (נטו)	אשראי לזמן ארוך וניירות ערך	אשראי שוטף (נטו)	סך הכל	בניכוי : חשבונות הון	אשראי לזמן ארוך וניירות ערך	אשראי שוטף (נטו)	
317.0	45.7	15.5	32.7	28.5	271.3	15.1	217.8	68.6	1957 דצמבר
315.1	42.4	16.4	32.0	26.8	272.7	17.0	217.7	72.0	1958 ינואר
323.4	77.6	15.3	32.1	60.8	245.8	16.7	218.4	44.1	פברואר
333.5	118.9	14.8	32.6	101.1	214.6	16.6	218.3	12.9	מארס
328.3	103.6	15.0	33.0	85.6	224.7	15.3	218.2	21.8	אפריל
339.8	81.7	14.4	34.8	61.3	258.1	17.3	217.4	58.0	מאי

הערה כללית :
בנק ישראל

אשראי שוטף (נטו) : מקדמות לממשלה, מקדמות לממשלה, פקדונות במטבע חוץ, חשבונות ממשלה אחרים, שטרות ממשלתיים שהוכאו לניכיון בבנק ישראל עלידי מוסדות אחרים. בניכוי : פקדונות הממשלה, פקדונות הממשלה במטבע חוץ, פקדונות מוסדות ממשלתיים, פקדונות מוסדות כספיים בינלאומיים ופקדונות מוסדות אחרים.

אשראי לזמן ארוך וניירות ערך : שטרי אוצר, שטרי מקרקעין, ניירות ערך ממשלתיים ושטרי התחייבות של הממשלה לכיסוי המעות במחזור.

חשבונות הון : הון הבנק, קרן מילואים, חשבונות אחרים (התחייבויות), בניכוי : שטרי התחייבות של הממשלה לפירעון הון הבנק וחשבונות אחרים (נכסים).

מוסדות בנקאיים

אשראי שוטף (נטו) : הלוואות לממשלה, הלוואות לרכישת מלוח ממשלתיים. בניכוי : חשבונות עובר ושב של הממשלה ופקדונות הממשלה הנובעים ממכירת מלוח ממשלתיים.

אשראי לזמן ארוך וניירות ערך : מלוח ממשלתי 8% ; ניירות ערך אחרים של הממשלה.

פקדונות הקשורים במתן אשראי לציבור (נטו) : פקדונות הממשלה לזמנים קצובים ופקדונות לסטרות מיוחדות, ופקדונות הממשלה למתן הלוואות מתקציב הפיתוח, בניכוי : הלוואות מתוך פקדונות הממשלה.

חוב הממשלה למערכת המוסדות הבנקאיים בחודשים ינואר עד מארס 1958 גדל ב-16.5 מיליון ל"י. בחודש אפריל ירד החוב ביותר מ-5 מיליון ל"י אשר נתאפשרה, כנראה, על-ידי הכנסות מוגברות של הממשלה מחוץ-לארץ, אולם החוב חזר ועלה ב-11.5 מיליון ל"י בחודש מאי. חוב הממשלה לבנק ישראל ירד לקראת סוף שנת התקציב, בהתאם לחוק המחייב את הממשלה לפרוע את ההלוואות השוטפות לבנק ישראל עד סוף חודש מארס. אולם באותם החודשים גדל סכום ההלוואות שניתן לממשלה על-ידי מוסדות בנקאיים מתוך אמצעים שקיבלו לצורך זה מבנק ישראל, וכן מבנקים בחוץ-לארץ. בחודשים אפריל ומאי חזר ועלה סכום ההלוואות שניתן לממשלה על-ידי בנק ישראל, אך פחתו ההלוואות שניתנו על-ידי המוסדות הבנקאיים.

(ג) א ש ר א י ל צ י ב ו ר

האשראי הבנקאי לציבור הורחב בחודשים ינואר עד מאי 1958 ב-7.4 מיליון ל"י בלבד, בהשוואה ל-15.4 מיליון ל"י בתקופה המקבילה בשנת 1957.

ל ו ח 5

א ש ר א י ל צ י ב ו ר ב א מ צ ע ו ת מ ע ר כ ת ה מ ו ס ד ו ת ה ב נ ק א י י מ , ד צ מ כ ר 1957 ע ד מ א י 1958
(מיליוני ל"י)

(סוף כל חודש)

סך כל האשראי לציבור (3)+(4)+(5) (6)	מפקדונות הממשלה למתן הלוואות (5)	כנגד פקדונות הממשלה (4)	אשראי בנקאי			החודש
			סך הכל (1)+(2) (3)	מוסדות בנקאיים (2)	בנק ישראל (1)	
578.7	160.6	60.1	358.0	306.4	51.6	1957 דצמבר
585.2	157.2	63.4	364.6	321.3	43.3	1958 ינואר
587.6	164.9	64.8	357.9	323.7	34.2	פברואר
593.0	169.6	56.6	366.8	333.1	33.7	מארס
611.3	170.8	76.6	363.9	336.7	27.2	אפריל
613.9	176.3	72.2	365.4	343.7	21.7	מאי

בחודשים ינואר עד מאי 1958 הרחיבו המוסדות הבנקאיים את האשראי לציבור ב-37.3 מיליון ל"י, בהשוואה להרחבה של 26.9 מיליון ל"י בתקופה המקבילה בשנת 1957. בנק ישראל איפשר למוסדות הבנקאיים להרחיב את האשראי על ידי רכישה חוזרת של שטרות שקודם לכן ניכה בנק ישראל עצמו. מדיניות זו ננקטה עקב גידול הנכסים הנזילים של המוסדות הבנקאיים, שמקורו מורימת כספים למשק בשל צבירת יתרות מטבע חוץ בבנק ישראל. החלפת אשראי שניתן על-ידי בנק ישראל באשראי הניתן מאמצעי המוסדות הבנקאיים, מקטינה את נזילות המוסדות

הבנקאיים ומחלישה, לכן, את הלחץ להרחבה נוספת של האשראי. בעקבות פעולות אלו צומצמה יתרת השטרות, שנוכו על-ידי בנק ישראל בתקופה הנסקרת, ב-30' מיליון ל"י.

(ד) פקדונות הציבור לזמן קצוב

סכום הפקדונות השונים של הציבור, שאינם פקדונות עובר ושב ושלפיכך אינם נחשבים כאמצעי תשלום, המשיך לעלות בעקביות ובקצב יותר מהיר מאשר בשנת 1957. סכומם של פקדונות אלה בחודשים ינואר עד מאי 1958 עלה ב-2.7 מיליון ל"י, בהשוואה ל-16 מיליון ל"י בתקופה המקבילה בשנת 1957.

במיוחד ראוי לציין, שהפקדונות במטבע חוץ של תושבי ישראל גדלו ב-17.8 מיליון ל"י, מתוך הגידול הכללי של 27 מיליון ל"י. מקור הגידול הוא הפיצויים האישיים המתקבלים על-ידי תושבי ישראל והמופקדים על-ידם במסגרת הסדרי הפז"ק (פיקדון זמן קצוב) והתמ"מ (תושבים מעבירים מטבע).

לוח 6

פקדונות הציבור במוסדות בנקאיים, דצמבר 1957 עד מאי 1958

(מיליוני ל"י)

(סוף כל חודש)

סך כל הפקדונות (1)+(7)	פקדונות שאינם עובר ושב						פקדונות עובר ושב (1)	החודש
	סך הכל (2) עד (6)	מטבע חוץ (6)	למתן הלואות והשתתפות הציבור בהלוואות (5)	תוכניות חיסכון (4)	כנגד התחייבויות חיסכון (3)	לזמנים קצובים (2)		
(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
537.0	191.7	43.4	35.3	26.5	14.8	71.7	345.3	1957 דצמבר
552.1	196.7	44.7	34.4	27.8	15.4	74.4	355.4	1958 ינואר
561.1	199.9	46.7	31.9	29.4	15.6	76.3	361.2	פברואר
570.4	202.3	47.9	31.0	30.6	15.5	77.3	368.1	מארס
603.1	208.3	52.0	30.8	31.7	15.4	78.4	394.8	אפריל
618.7	218.5	61.1	29.3	32.9	13.4	81.8	400.2	מאי

(ה) נזילות המוסדות הבנקאיים

בינואר 1958 נכנסו לתוקפן הוראות הנזילות החדשות¹. סכום הנכסים הנזילים במטבע ישראלי, כפי שהוגדרו בהוראות אלו, עלה בחמשת החודשים הראשונים של השנה ב-36.6 מיליון ל"י. עיקר הגידול חל בעודפי יתרות שהוחזקו על-ידי המוסדות הבנקאיים בבנק ישראל.

¹ העתק מהוראות אלה פורסמו בסקר בנק ישראל מס. 7, ירושלים סבת תשי"ח — דצמבר 1957.

3. מאזן התשלומים

(א) המגמות הכלליות

בחמשת החודשים הראשונים של 1958 עלה היבוא ל-184.6 מיליון דולר בהשוואה ל-174.3 מיליון דולר בתקופה המקבילה ב-1957 (עלייה של 6 אחוזים), והיצוא עלה מ-78.5 מיליון דולר ל-79.3 מיליון דולר (אחוז אחד). הגירעון המסחרי גדל ב-10 אחוזים בערך, מ-94.8 מיליון דולר ל-105.1 מיליון דולר — גידול של 10 מיליון דולר.

היתרות במטבע חוץ שעמדו לרשות המשק גדלו, כיוון שסך התקבולים החד-צדדיים בניכוי הגידול בהתחייבויות חוץ היו גבוהים מהגירעון במאזן השוטף. גידול היתרות הינו בעיקרו תוצאה מעונתיות בהכנסות מטבע חוץ (כולל הכנסות עונתיות מיצוא), הגורמת להצבר יתרות בחודשים הראשונים של השנה.

(ב) היצוא

היצוא בחמשת החודשים הראשונים של 1958 היה גבוה אומנם באחוז אחד מעל ליצוא בחודשים המקבילים של 1957, אך יש לציין כי באפריל ובמאי 1958 היה היצוא נמוך מאשר באפריל ובמאי 1957, ורק הודות ליצוא הגבוה בחודשים ינואר עד מארס 1958 הגיע סך היצוא מעל לזה של השנה הקודמת.

פירוט היצוא (לארבעה חודשים) מראה, כי ליצוא מוצרי פרי הדר חלק ניכר בעלייה שחלה ביצוא התעשייתי (12 אחוזים). היצוא החקלאי עלה ב-4 אחוזים בערך לגבי אותה תקופה ב-1957, בעוד שיצוא היהלומים ירד. יצואני היהלומים מתקשים לשווק את תוצרתם לרגל ירידת הביקוש בשוק הבינלאומי, ואם תהליך זה יימשך, עלול יצוא היהלומים בשנת 1958 להיות נמוך מאשר בשנה הקודמת. היצוא התעשייתי, להוציא מוצרי פרי הדר ובולים, עלה מ-12.4 מיליון דולר ל-12.6 מיליון דולר — עלייה של לא יותר מאשר 2 אחוזים.

חודשי השנה הראשונים הם חודשי עונת ההדרים, ובתקופה זו עומדת בריטניה בראש רשימת הארצות אליהן מיועד היצוא — וחלקה ביצוא הישראלי מגיע ל-29 אחוזים. אחריה באות גרמניה (9 אחוזים) וארצות-הברית (8 אחוזים). היצוא לארצות עם הסכמי מסחר, שעל היצוא אליהן מוטל דיסאג'יו (טורקיה ויוגוסלביה) הצטמצם, בעיקר בגלל הקשיים במסחר עם טורקיה. ועמד על 5 אחוזים מסך היצוא, לעומת 6.5 אחוזים בשליש הראשון של 1957.

(ג) היבוא

היבוא בשליש הראשון של 1958 הגיע ל-147.6 מיליון דולר ועלה ב-7 אחוזים מעל ליבוא בשליש הראשון של 1957.

יש לציין שעיקר העלייה חלה ביבוא נכסי השקעה וביבוא אניות.

יצוא מוצרים, ינואר עד אפריל, 1957, 1958

(אלפי דולרים)

העלייה או הירידה (-) מינואר—אפריל 1957 לינואר—אפריל 1958	ינואר—אפריל		המוצר
	1958	1957	
			מוצרים חקלאיים
899	41,521	40,622	פרי הדר
237	758	521	בוטנים
453	726	273	ביצים
-302	—	302	חיטה
291	750	459	יצוא חקלאי אחר
1,578	43,755	42,177	סך כל היצוא החקלאי
			מוצרים תעשייתיים
1,283	2,953	1,670	מוצרי פרי הדר
-309	819	1,128	מוצרי מזון אחרים
- 8	615	623	מכוניות וחלפים
366	1,901	1,535	צמיגים
-865	295	1,160	מלט
177	900	723	לבידים ופנלים
330	747	417	בולים
11	191	180	מוצרי קרטון
-449	201	650	תרופות
117	891	774	אשלג
198	293	95	מוצרי עור
719	2,886	2,167	מוצרי טכסטיל
240	3,619	3,379	יצוא תעשייתי אחר
1,810	16,311	14,501	סך כל היצוא התעשייתי
-546	10,165	10,711	יהלומים
2,842	70,231	67,389	סך הכל כללי

לוח 8

היבוא לפי הייעוד הכלכלי, ינואר עד אפריל, 1957, 1958

(אלפי דולרים)

העלייה מינואר—אפריל 1957 לינואר—אפריל 1958		ינואר—אפריל		הייעוד הכלכלי
אחוזים	אלפי דולרים	1958	1957	
11.2	2,342	23,260	20,918	נכסי צריכה
1.6	1,183	73,040	71,857	נכסי ייצור
15.7	4,329	31,821	27,492	נכסי השקעה
44.8	1,191	3,848	2,657	אניות
2.5	367	15,301	14,934	דלק
9.0	27	329	302	שונות
6.8	9,439	147,599	138,160	סך כל היבוא

(ד) הגירעון המסחרי

היבוא עלה על היצוא בארבעת החודשים הראשונים של 1958 ב-77.4 מיליון דולר, ולעומת אותה תקופה ב-1957 גדל הגירעון המסחרי ב-9 אחוזים. יש לציין כי בתקופה המקבילה של 1956 הגיע הגירעון ל-74.2 מיליון דולר בעוד שב-1955 היה הגירעון 63.2 מיליון דולר בלבד.

לוח 9

היבוא, היצוא והגירעון המסחרי, ינואר עד אפריל, 1957, 1958

(אלפי דולרים)

העלייה מינואר—אפריל 1957 לינואר—אפריל 1958		ינואר—אפריל		
אחוזים	אלפי דולרים	1958	1957	
6.8	9,439	147,599	138,160	היבוא
4.2	2,842	70,231	67,389	היצוא
9.3	6,597	77,368	70,771	הגירעון המסחרי

(ה) הכנסות חד-צדדיות

המספרים השוטפים על הכנסות חד-צדדיות אינם שלמים, ואינם מקבילים בדיוק למספרים המופיעים במאזן התשלומים השנתי, אולם יש בהם כדי להצביע על כיווני ההתפתחות הכללית.

לוח 10

תקבולים חד-צדדיים, ינואר עד אפריל, 1957, 1958

(אלפי דולרים)

העלייה או הירידה (—) מינואר—אפריל 1957 לינואר—אפריל 1958		ינואר—אפריל		
אחוזים	אלפי דולרים	1958	1957	
27.6	2,056	9,506	7,450	העברות אישיות
79.4	9,508	21,480	11,972	פיצויים מגרמניה
14.9	2,618	20,148	17,530	שילומים
1.1	239	21,266	21,027	מענק ועודפי מזון
				מוסדות יהודיים בחו"ל
-9.5	-1,951	18,524	20,475	(מזומנים וסחורות)

המספר: אנה מטבע חוץ, האוצר.

סכום המענק כולל גם את המענק הישיר וגם את הסכומים הניתנים כהלוואות למועד ארוך. התקבולים החד-צדדיים ב-1958 היו גבוהים מהתקבולים בתקופה המקבילה של 1957, סרט להכנסות ממוסדות יהודיים בחו"ל, שירדו ב-10 אחוזים בערך, בעיקר עקב המשבר הכלכלי בארצות-הברית. התקבולים על-חשבון הפיצויים מגרמניה כמעט והוכפלו, בהמשך למגמה המורגשת מאז תחילת 1957, וכן חלו עליות ניכרות בהכנסות מהעברות אישיות ומשילומים.

(ו) חובות המדינה במטבע חוץ

חובות המדינה במטבע חוץ עלו ב-16 מיליון דולר במשך ארבעת החודשים, מסוף דצמבר 1957 עד סוף אפריל 1958. מתוך סכום זה היו 9 מיליון דולר התחייבות על-חשבון מלווה העצמאות והפיתוח. ההתחייבויות האחרות לזמן ארוך ירדו במידת מה, בעוד שהחובות לזמן בינוני ולזמן קצר עלו. סך ההתחייבויות, מחוץ למלווה העצמאות ומלווה הפיתוח שירד במחצית הראשונה של 1957, עולה מאז בהתמדה, אך עדיין לא הגיע לרמה של סוף 1956.

(ז) יתרות מטבע חוץ

ברוב השנים עולות היתרות במשך החודשים הראשונים של השנה (פרט לשנת 1957 שבה ירדו היתרות). עובדה זו הינה בעיקרה תוצאה מכך, שההכנסות מיצוא הינן עונתיות ומרוכזות במידה רבה בחודשים אלה, בגלל יצוא ההדרים בחורף. השנה היה גידול היתרות בולט במיוחד, שכן נוסף להכנסות היצוא הגדולות גדלו גם ההכנסות מפיצויים ומהעברות אישיות. לעומת זה היה קצב ניצול מטבע החוץ, לשם מימון יבוא, נמוך במקצת מהרגיל.

סך יתרות מטבע החוץ של המדינה עלה מ־75 מיליון דולר בסוף דצמבר 1957 ל־110 מיליון דולר בסוף אפריל 1958, עלייה של 35 מיליון דולר. עלייה זו היתה כולה ביתרות בנק ישראל בחוץ-לארץ. יש לציין כי בסוף 1957 היו היתרות נמוכות במיוחד (הנמוכות ביותר מסוף 1956), אולם הרמה של סוף אפריל 1958 היא רמת שיא לשנים האחרונות. החובות נטו — כלומר החובות בניכוי היתרות — ירדו ב־19 מיליון דולר, מ־455 מיליון דולר בסוף דצמבר 1957 ל־436 מיליון דולר בסוף אפריל 1958.

4. הצריכה הפרטית

בראשית השנה נמשכו, בדרך כלל, המגמות שנתגלו בהתפתחות הצריכה ב־1957: בהשוואה לרבע הראשון של 1957 חלה עלייה ניכרת בצריכת מזון מתוצרת חקלאית מקומית ובצריכת מוצרים בני־קיימא, ועלייה מתונה ביתר הענפים. בכמה סוגי מזון מיובא חלה ירידה בצריכה וכן ירדו מכירות הטכסטיילים. במכירות מצרכי מזון דרך השוק האפור חלה עלייה ניכרת בהשוואה לתחילת שנת 1957, שכן בתקופה ההיא היו המכירות מצומצמות יחסית, ורק במחצית השנייה של 1957 הן גדלו במידה ניכרת.

בהשוואה לרבע האחרון של 1957 לא עלתה הצריכה וייתכן שאף חלה ירידה קלה, לרגל התפתחות עונתית.

רמת הצריכה הפרטית הריאלית ברבע הראשון, לפי האינדיקטורים לתקופות קצרות שבידינו, עלתה ב־14 עד 15 אחוזים על הצריכה באותה תקופה אשתקד, בעוד שהאוכלוסייה גדלה ב־5.1 אחוזים. הצריכה הגומינלית עלתה ב־20 עד 21 אחוזים, ועליית המחירים¹ המתקבלת באופן זה, נאמדת ב־4 עד 5 אחוזים.

הרקע להתפתחויות אלו היה, כמו בסוף 1957, ביקוש גדל, עקב גידול ההכנסות האישיות הפנויות. ההכנסות משכר המצביעות על גידול בהכנסות, בהשוואה לשנה שעברה, עלו ב־13 עד 16 אחוזים (השכר עלה ב־4 עד 5 אחוזים ומספר המועסקים עלה ב־8 עד 10 אחוזים). כן עלו ההכנסות מפיצויים אישיים ומהעברות אישיות אחרות מחוץ-לארץ.

העלייה הגדולה בצריכת המזון מתוצרת חקלאית נתאפשרה מפאת היצע מוגבר של תוצרת זו, וההקצבות הניכרות של מטבע חוץ לרכישת מזונות הנמכרים בשוק האפור הגדילו את ההיצע של מזון זה.

¹ Implied, כלומר מתקבל בעקיפין עליידי חלוקת הצריכה הגומינלית בצריכה הריאלית.

הייצור המקומי של מוצרים בני־קיימא סיפק את הביקוש למוצרים אלה מבלי שחלה עלייה במחיריהם.

הגידול בצריכת התוצרת החקלאית נתאפשר לא רק על־ידי גידול ההכנסות אלא גם בגלל ירידת המחירים, שנגרמה בחלקה על־ידי מדיניות הסובסידיות הממשלתית ובחלקה כתוצאה מהגידול הרב בהיצע. מחירי הפירות והירקות היו גמוכים בממוצע ב־12 אחוזים ומחיר בשר עוף היה נמוך ב־11 אחוזים מאשר ברבע הראשון של 1957.

הירידה במכירות הטכסטיל היא בעיקר בשל ההשוואה עם ראשית 1957 שהיתה תקופת שיא במכירות טכסטיל, אך גם בהשוואה לתחילת 1956 חלה במכירות הטכסטיל עלייה ריאלית של 16 אחוזים.

להלן כמה נתונים על הצריכה בענפים השונים בהשוואה לראשית 1957.

לוח 11

אינדקסות צריכה העלייה או הירידה (-) בצריכה מינואר עד מארס 1958 לגבי ינואר עד מארס 1957 (אחוזים)

ריאלי	נומינלי	הסוג
21.0	27.0	מזון
26.0	29.0	מזה : תוצרת חקלאית
12.0	22.0	מזון אהר *
5.5	15.5	סיגריות
-2.5	5.5	טכסטיל
14.5	19.5	הנעלה
16.0	17.5	מוצרים בני־קיימא *
**36.5	38.5	חשמל, גז וקירוסין
18.0	18.5	נסיעות
13.5	19.0	קולנוע
5.1		גידול האוכלוסייה

* ייצוג חלקי בהשוואה לדו"ח בנק ישראל 1957.
 ** העלייה הנרדלה נובעת מן העובדה שב־1957 שררו הנבלות חשמל.
 הערה : הנדרות מפורטות של הסעיפים כלוח זה ניתנות בדו"ח בנק ישראל 1957, פרק ד', הצריכה הפרטית, עמ' 46.

5. השכר והתעסוקה

בשליש הראשון של 1958 נמשכה, בדרך כלל, המגמה של עלייה מתונה שהורגשה בשנת 1957, הן בשכר והן בתעסוקה. הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מראים כי חלה עלייה קלה בשכר הממוצע היומי בתעשייה ובבנייה לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ואילו לגבי ארבעת החודשים האחרונים של שנת 1957 כמעט ולא חל שינוי בשכר בשני ענפים אלה.

לוח 12

השכר היומי הממוצע הנקוב למועסק, ינואר עד אפריל, 1957, 1958 (ל"ג)

תעשייה	בנייה	
		ספטמבר—דצמבר
11.1	10.1	* 1957
		ינואר—אפריל
10.4	9.8	1957
11.1	10.1	* 1958
		אחוז העלייה או הירידה (-)
		בינואר—אפריל 1958 :
-0.4	0.4	מספטמבר—דצמבר 1957
6.8	3.8	מינואר—אפריל 1957

* מספרים מעוגלים.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בהערכת התעסוקה בתעשייה ניתן להיעזר אך ורק במדד המועסקים בתעשייה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מדד זה מראה על עלייה ניכרת בתעסוקה, הן בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד והן בהשוואה לשליש השנה הקודם. יחד עם זאת יש לציין שבחודש אפריל 1958 ירד מדד זה ל-106, לעומת ממוצע של 112 בשלושת החודשים שלפני כן. הסיבה העיקרית לכך היא צמצום הפעילות בענף תעשיית המזון המורגש תמיד ערב חג הפסח. נראה שגם בענף הבנייה נמשכת רמת תעסוקה גבוהה, בעיקר בגמר הבנייה שהחלה בשנה הקודמת. לפי נתונים חלקיים ולפי אינפורמציה הנמצאת בידי העוסקים בענף זה, נמשכה הפעילות המוגברת בענף הבנייה עד תום מחצית השנה. מסתבר שהתעסוקה בחקלאות לא עלתה, מאחר ששטחי הירקות המחייבים תעסוקה גבוהה

מדד המועסקים בתעשייה,
ינואר עד אפריל, 1957, 1958

	ספטמבר—דצמבר
106.5	1957
	ינואר—אפריל
103.0	1957
110.0	1958
	אחוז העלייה
	בינואר—אפריל 1958 :
3.3	מספטמבר—דצמבר 1957
6.8	מינואר—אפריל 1957

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בשליש זה של השנה לא הורחבו, ואילו בהדרים מתפתח תהליך מיכון העוצר בעד עלייה בתעסוקה.

השיפור הכולל בתעסוקה משתקף גם בנתונים על האבטלה. הממוצע היומי של מובטלים בארבעת החודשים הראשונים של 1958 ירד עד ל-9,720 לעומת 15,160 בתקופה המקבילה של

הממוצע היומי של אבטלה רשומה ועבודות יזומות, ינואר עד אפריל, 1957, 1958

אחוז הירידה(—) באבטלה רשומה ועבודות יזומות מ-1957 ל-1958	1958			1957			החודש
	סך הכל	עבודות יזומות	אבטלה רשומה	סך הכל	עבודות יזומות	אבטלה רשומה	
-5.6	26,505	13,690	12,815	28,080	10,340	17,740	ינואר
-10.8	25,900	15,845	10,055	29,035	11,920	17,115	פברואר
-18.9	22,685	16,315	6,370	27,980	12,980	15,000	מארס
-9.1	24,600	14,960	9,640	27,060	16,290	10,770	אפריל
							ממוצע
-11.1	24,920	15,200	9,720	28,040	12,880	15,160	ינואר—אפריל

ה מקור : אבטלה רשומה — הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

עבודות יזומות — משרד העבודה.

הממוצע היומי נחשב על פי חלוקת סך ימי העבודה בעבודות יזומות במספר ימי העבודה בכוח בחודש המתאים.

1957. לעומת זאת עלה הממוצע היומי בעבודות יזומות, מ-12.9 אלף בשליש הראשון של 1957 ל-15.2 אלף בתקופה המקבילה ב-1958. העלייה במספר העובדים בעבודות היזומות היתה נמוכה מצמצום האבטלה.

הממוצע היומי של אבטלה רשומה ועבודות יזומות בשליש השנה הראשון של 1958, מראה ירידה של 11.1 אחוזים לעומת התקופה המקבילה אשתקד. בדיקת כל חודש בהשוואה לחודש המקביל ב-1957, מראה על ירידה ההולכת וגדלה מינואר עד מארס, עם שינוי במגמה זאת בחודש אפריל שהוא חודש החגים.

6. מדד המחירים לצרכן

מדד המחירים לצרכן במחצית הראשונה של 1958 היה גבוה בממוצע ב-3.3 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה ב-1957, וב-1.2 אחוזים לעומת הממוצע במחצית האחרונה של 1957. מדצמבר 1957 עד יוני 1958 היתה עלייה של 1.5 אחוזים. בחודש מאי הגיע המדד לשיא של 276 נקודות, אך ביוני ירד ירידה חדה של 9 נקודות, שנגרמה בחלקה ממדיניות הסובסידיות הממשלתית ובחלקה מתופעות עונתיות. כיון שהמדד היה גבוה בתשע נקודות מן המדד ביוני 1957, דהיינו ב-3.5 אחוזים בקירוב, תשולם תוספת יוקר לשכירים.

התפתחות המדד במחצית הראשונה של 1958 מקבילה להתפתחותו במחצית הראשונה של 1957.

לוח 15

מדד המחירים לצרכן, ינואר 1955 עד יוני 1958

(הבסיס : ספטמבר 1951 = 100)

החודש	1955	1956	1957	1958
ינואר	228	238	254	267
פברואר	228	239	259	269
מארס	229	244	261	268
אפריל	230	246	265	272
מאי	230	249	270	276
יוני	232	249	258	267
יולי	233	244	264	
אוגוסט	231	247	269	
ספטמבר	239	260	268	
אוקטובר	238	259	268	
נובמבר	236	248	267	
דצמבר	239	250	263	

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

קצב עליית המחירים, במידה והם נמדדים על פי מדד המחירים לצרכן, היה מתון ביותר מאז ראשית 1955, כפי שמשתקף בין מהשוואת מחציות שנים שוטפות ובין מהשוואת מחציות שנים מקבילות (ראה לוח 16).

לוח 16

הרמה הממוצעת של מדד המחירים לצרכן במחציות שנים,
ינואר 1955 עד יוני 1958

התקופה	הממוצע	אחוז העלייה לגבי המחצית הקודמת	אחוז העלייה לגבי המחצית המקבילה בשנה הקודמת
1955 ינואר—יוני	229.5	—	—
יולי—דצמבר	236.0	2.8	—
1956 ינואר—יוני	244.2	3.5	6.4
יולי—דצמבר	251.3	2.9	6.5
1957 ינואר—יוני	261.2	3.9	7.0
יולי—דצמבר	266.5	2.0	6.0
1958 ינואר—יוני	269.8	1.2	3.3

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בלוח 17 ניתן מדד המחירים לצרכן כשהוא מחושב על בסיס של ממוצע 1954=100 (במקום בסיס של ספטמבר 1951 = 100). מלוח זה נראה שהסעיף "ירקות ופירות" כמעט ולא עלה בשנים 1957 ו-1958 בהשוואה לממוצע 1954. יתר על כן, בתקופה שבין ינואר עד יוני 1957 לינואר עד יוני 1958, ירד סעיף זה ב-4.1 אחוזים. ירידת מחירים זו יש לזקוף לזכות מדיניות הסובסידיות וגידול ההיצע הקשור גם כן במדיניות הממשלתית. הירידה הזו השפיעה על כך שמדד מחירי המזון עלה ב-1.7 אחוזים בלבד (ראה לוח 17).

כאשר משווים את הסעיפים השונים, כפי שהם מתפרסמים על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מתברר כי מחירי "מזון", "ריהוט וכלי בית" ו"מסים" (עירוניים והסדרותיים), שעלו פחות מן הממוצע, מיתנו את עליית המדד, אך לא כן מחירי "הלבשה והנעלה", "שכר דירה וחשמל", "חינוך" ו"שונות", שעלו יותר מן הממוצע (ראה לוח 18).

לוח 17

הסעיף "ירקות ופירות" * במדד המחירים לצרכן, ינואר 1957 עד יוני 1958

(מסוצע 1954 = 100)

מדד המחירים לצרכן בלי ירקות ופירות	מדד מחירי ירקות ופירות	מדד המחירים לצרכן	
ממוצע חצי שנתי			
120.2	106.1	118.5	1957 ינואר—יוני
124.2	98.1	120.4	יולי—דצמבר
1958			
125.5	91.4	121.1	ינואר
125.8	96.9	122.0	פברואר
125.3	97.1	121.5	מארס
124.8	110.6	123.3	אפריל
125.5	125.5	125.1	מאי
124.9	88.8	121.4	יוני
ממוצע חצי שנתי			
125.3	101.7	122.4	ינואר—יוני

* כולל תפוחי אדמה.
חמקור: חישובי בנק ישראל למי נתונים של השכח המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח 18

עליית מרכיבי * מדד המחירים לצרכן בינואר עד יוני 1958

(אחוזים)

מזון	לבוש	תעבורה	מגורים	שירותים	מזון	לבוש	תעבורה	מגורים	שירותים
העלייה לגבי ממוצע:									
4.7	7.2	2.1	2.4	5.0	5.2	1.7	3.4	1957 יוני	
2.1	3.5	0.8	0.5	2.2	1.4	0.4	1.7	1957 דצמבר	
206	40	65	76	73	130	410	100.0	המשקל	

* בקשר למרכיבי הסעיפים "מסים" ו"שונות" ראה בנק ישראל, דו"ח 1957, עמ' 64 לוחות ו"1 ו"2.
חמקור: השכח המרכזית לסטטיסטיקה.

7. החקלאות

בשמונת החודשים הראשונים של תשי"ח (אוקטובר 1957 עד מאי 1958) חלה עלייה ריאלית של כ-28 אחוזים בשיווק התוצרת החקלאית, לעומת התקופה המקבילה בשנת תשי"ז.

לוח 19

השיווק המאורגן של תוצרת חקלאית, אוקטובר 1957 עד מאי 1958, תשי"ז, תשי"ח

אחוז העלייה או הירידה (-)	אוקטובר-מאי		היחידה	המוצר
	תשי"ח 1957/58	תשי"ז 1956/57		
21.9	104.913	86.084	קילולטר	חלב
41.1	441.658	312.925	1,000 יחידות	ביצים
8.7	112.390	103.339	טונה	ירקות
6.7	51.848	48.600	טונה	תפוחי אדמה
23.7	67.235	54.368	טונה	פרי הדר למאכל
36.0	21.805	16.028	טונה	בננות
26.2	921	730	טונה	ענבי מאכל
35.7	1.894	1.396	טונה	פירות נשירים
17.6	3.031	2.577	טונה	פירות שונים
-52.4	919	1.930	טונה	אבטיחים ומלונים
57.3	17.630	11.206	טונה	עופות
-15.7	* 5,662	6,719	טונה	דגים
28.2				

* לא כולל חודש מאי.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לפי שיעור העלייה הריאלית של תחילת תשי"ח ובהסתמך על הנחות הנוגעות לגורמים שיפעלו בסוף השנה, ניתן לחזות שהגידול הריאלי השנתי בתפוקה יהיה בגבולות של 20 עד 25 אחוזים, שהוא הגידול הגדול ביותר מאז הקמת המדינה. ההרחבה הרבה נובעת מכמה גורמים: א. "הסכם הלול" שגרם לגיאיות בהשקעות להרחבת הלול אשר תוצאותיהן נראות כבר באופן מוחשי.

ב. הבשלת פרי ההשקעות שנעשו במטעי הפירות בשנים האחרונות.

ג. גידול הייצור כתוצאה מההשקעות שנעשו בגידול בשר ובעופים אחרים, עקב ההתמדה ברווחיות הגבוהה של הייצור, שהשפיעה גם על הרחבת ייצור החלב.

ההתפתחות בענפים השונים היתה כדלקמן:

(א) מוצרי בעלי חיים

מוצרים אלה היוו גורם עיקרי בעליית השיווק של התוצרת החקלאית. העלייה הגדולה בשיווק ביצים ועופות מקורה בהשקעות המרובות שנעשו בלול בחודשים האחרונים של 1957 ובתחילת 1958. השקעות אלה הינן תוצאה מ"הסכם הלול", המבטיח מחיר מינימלי לביצים בשנתיים הקרובות, והקובע שכמות הספקת הביצים בספטמבר 1957 עד מארס 1958 תשמש בסיס לחלקו של כל משווק בהספקת הביצים.

ברפת חלה עלייה גדולה של למעלה מ-10 אחוזים, בעיקר כתוצאה מריבוי טבעי ומתוספת מספר הפרות החולבות.

התפוקה של דגי הבריכות גדלה, לפי אומדן, ב-20 אחוז בערך, ושטח בריכות הדגים גדל בתשי"ח ב-500 דונם. בתפוקת הדיג הימי חלה ירידה עקב תנאי מזג אוויר גרועים.

(ב) ירקות ותפוחי אדמה

העלייה הקטנה יחסית בשיווק הירקות היא, כנראה, תוצאה מתכנון הייצור על-ידי המועצה לשיווק ירקות בעקבות "הסכם הירקות". אין עדיין נתונים מספיקים ביחס להרכב שטחי הירקות בחודשי החורף, שלפיהם אפשר יהיה לברר את הגורמים לעלייה המצומצמת בשיווק הירקות. אולם נראה שההתיישבות החדשה לא טיפלה בכלל יחידים הנוספים שהוקצו לה במסגרת התכנון. שטחי הזריעה של ירקות בסתיו ובחורף היו אומדן ב-4 אחוזים בערך בהשוואה לשנה הקודמת, אבל עליית היבול הממוצע לדונם השפיעה בסיכומו של דבר לעליית כמות התפוקה.

(ג) פירות

בשיווק פרי הדר למאכל היתה עלייה עקב צמצום אחוז "הבררה" שאיפשר הפניית כמויות גדולות יותר ליצוא ולשיווק מקומי, תוך צמצום הכמות המופנית לתעשייה.

יבול הבננות עלה עקב הרחבת שטח הנטיעה ולרגל מזג אוויר נוח יותר בשנה זו בהשוואה לקרה שפגעה אשתקד את מטעי הבננות. מטעי הפירות הנשירים, במיוחד תפוחים שניטעו במשך השנים האחרונות, התחילו להניב פרי וכתוצאה מכך גדלה הכמות המשווקת בהרבה לגבי השנה שעברה. שיווק שזיפים ירד בגלל תנאי טבע.

(ד) גידולי שדה

השטח המעובד שלחין הורחב השנה ב-120,000 דונם בערך. הרחבת השטח נובעת ברובה מן הרצון לספק את הביקוש הגדל למספוא עקב הרחבת ענפי בעלי החיים. תפוקת גידולי שדה בעל ירדה, במיוחד בנגב, בגלל עצירת הגשמים והחמסינים בחודשי החורף.

הסכמי הלול והירקות מבטיחים לחקלאי מחירים, שיגנו עליו בפני התוצאות האפשריות בגידול ההיצע. המחיר המובטח לביצים גורם לכדאיות של הרחבת הייצור בענף זה, ואילו המחיר המובטח לירקות אינו גבוה ביחס למחיר שאפשר היה להשיג בשוק גם בלעדי המחיר המוסכם עם הממשלה. במחצית הראשונה של השנה נתנה הממשלה לחקלאים תמיכות, שנועדו להוריד את המחיר לצרכן, מאחר שהגידול בהיצע לא הדביק את הגידול בביקוש. הבצורת שפגעה בגרעיני מספוא ואי הסדירות ביבוא גרמו, בתקופה מסוימת, לעלייה במחיריהם והביאו לעלייה ברמת המחירים ליצרן החקלאי. לעומת זאת צפויה בחודשי הקיץ ירידה במחירי הפירות ובמחירי בשר ועוף ובשר אחר, עקב הגברת הכמויות המוצעות.

8. הבנייה

(א) היקף הבנייה

הבנייה ברבע הראשון של שנת 1958 פחתה ב-2 אחוזים¹ בלבד לגבי הרמה הגבוהה של הרבע האחרון של 1957, אך בהשוואה לרבע הראשון של 1957 גדל היקף הבנייה ב-24.8 אחוזים — 25.4 אחוזים בבנייה למגורים ו-21.8 אחוזים בבנייה שלא למגורים. הירידה הקלה שחלה בהשוואה לסוף 1957 היתה בבנייה למגורים ב-5.1 אחוזים, ואילו בבנייה שלא למגורים חלה עלייה ב-25.5 אחוזים. ההחלשה בתנועת הבנייה באה לידי ביטוי בעיקר בשלב של התחלת בנייה חדשה, בעוד שבשלב גמר הבנייה חל גידול ניכר, ומספר הבניינים שהיו בתהליך הבנייה עלה על המספר בסוף השנה הקודמת.

בהשוואה לרבע הראשון של 1957 לא חלו שינויים בהתחלת בניית המגורים החדשים, וזאת לאחר הגיאות של החודשים המאוחרים של 1957. הבנייה הציבורית היתה נמוכה ב-9 אחוזים לגבי אשתקד, אך הבנייה הפרטית עלתה, לעומת זאת, חל גידול של 62 אחוזים בגמר הבנייה, הן בבנייה הפרטית והן בבנייה הציבורית.

בבנייה שלא למגורים, חלה הרחבה בהתחלת הבנייה בעיקר בבתי עסק ובנייני תעשייה ואילו בגמר הבנייה חלה ירידה במיוחד בבנייני ציבור ותעשייה.

ההשוואות עם הרבע הראשון של 1957 בלבד אינן נותנות תמונה על ההשתנות ההדרגתית בהיקף הבנייה, מאחר שכאמור חלה ב-1957 עלייה בהיקף הבנייה, ולכן ניתנת ההשוואה עם הרבע האחרון של 1957.

התחלת הבנייה למגורים ירדה בין שני רבעים אלה ב-23 אחוזים. הירידה בהתחלת הבנייה הפרטית למגורים היתה גדולה מהירידה בהתחלת הבנייה הציבורית למגורים. בגלל ההיקף הגדול של בניינים שהיו בתהליך הבנייה ברבע שנה זה, דבר הבא לידי ביטוי בעליית גמר הבנייה, לא הורגשה עדיין ירידה בפעילות הבנייה וההיקף הכללי של הבנייה למגורים לא היה שונה במידה ניכרת מאשר ברבע הקודם.

הירידה בהתחלת הבנייה למגורים נבעה רק בחלקה מהירידה בבנייה לעולים. עיקר הירידה נגרמה על-ידי ירידה בבנייה הפרטית, כי בתקופה זו הסתמן צמצום בביקוש לדירות

¹ ממוצע התחלת בנייה וגמר בנייה.

מבנייה זו, היות וברשותם של קבלנים פרטיים נמצאו דירות שטרם נמכרו ולכן צומצמה הבנייה
החדשה עד שתמכרנה הדירות שנבנו.

לוח 20

שטח התחלת הבנייה ושטח גמר הבנייה לפי מוג הבניין, ינואר עד מארס, 1957, 1958

(אלפי מטרים מרובעים)

גמר הבנייה			התחלת הבנייה			סוג הבניין
ינואר-מארס		אחוז העלייה (או הירידה) (-)	ינואר-מארס		אחוז העלייה (או הירידה) (-)	
1957	1958 *		1957	1958 *		
ל מגורים						
שיכון ציבורי						
61.8	254	157	2.9	212	206	לעולים
62.8	70	43	-37.2	54	86	לאחרים
62.0	324	200	-8.9	266	292	סך הכל
64.0	187	114	14.7	187	163	בנייה פרטית
62.7	511	314	-0.4	453	455	סך הכל למגורים
לא למגורים						
10.0	22	20	75.0	21	12	בתי הארחה ובתי עסק
-29.0	22	31	175.0	55	20	בנייני תעשייה
-25.0	21	28	-4.5	21	22	בניינים ציבוריים **
-17.7	65	79	79.6	97	54	סך הכל לא למגורים
46.6	576	393	8.1	550	509	סך הכל כללי

* מספרים ארעיים.

** נתונים זלקיים.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ואגף השיכון במשרד העבודה.

בבנייה שלא למגורים מסתמנת מגמה הפוכה, דהיינו גידול של התחלת בנייה ובעיקר התחלת בנייה של בניינים לתעשייה.

לוח 21

שטח התחלת הבנייה ושטח גמר הבנייה לפי סוג הבניין, 1957, 1958

(אלפי מטרים מרובעים)

אחוז התחלת הבנייה מגמר הבנייה		גמר הבנייה		התחלת הבנייה		סוג הבניין		
אוקטובר עד מארס 1958	ינואר עד דצמבר 1957	אחוז העלייה או הירידה (-)	ינואר עד מארס 1958 *	אוקטובר עד דצמבר 1957	אחוז העלייה או הירידה (-)	ינואר עד מארס 1958 *	אוקטובר עד דצמבר 1957	
ל מגורים								
שיכון ציבורי								
83	107	25.1	254	203	-2.8	212	218	לעולים
77	260	100.0	70	35	-40.7	54	91	לאחרים
82	130	36.1	324	238	-13.9	266	309	סך הכל
100	145	-2.6	187	192	-32.7	187	278	בנייה פרטית
89	137	18.8	511	430	-22.8	453	587	סך הכל למגורים
לא למגורים								
95	127	-15.4	22	26	-36.4	21	33	בתי הארחה ובתי עסק
250	87	46.7	22	15	323.0	55	13	בנייני תעשייה
100	68	-16.0	21	25	23.5	21	17	בניינים ציבוריים **
149	95	-1.5	65	66	54.0	97	63	סך הכל לא למגורים
95	131	16.1	576	496	-15.4	550	650	סך הכל כללי

* מספרים ארעיים.

** נתונים חלקיים.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ואגף השיכון במשרד העבודה.

(ב) בנייה ארעית

העלייה המוגברת שהתחילה לזרום ארצה בסוף שנת 1956 הביאה לכך שאגף השיכון הקים ברבע הראשון של 1957 מבנים ארעיים רבים, כגון בתי עץ, צריפונים ופחונים. ברבע הראשון של 1957 הגיע השטח של התחלת הבנייה הארעית ל-23,038 מטרים מרובעים ונגמרה בנייתן של 380 דירות על שטח של 9,137 מטרים מרובעים.

ברבע הראשון של שנה זו לא החלו כלל בבניית מבנים ארעיים חדשים, ואילו שטח הגמר של בתי עץ היה 1,206 מטרים מרובעים ושל אסבסטונים 3,300 מטרים מרובעים.

לוח 22

מספר הדירות והשטח של מבנים ארעיים לפי סוג הבניין, ינואר עד מארס, 1958, 1957

גמר הבנייה		התחלת הבנייה		
השטח (מטרים מרובעים)	מספר הדירות	השטח (מטרים מרובעים)	מספר הדירות	
2,672	100	13,962	498	ינואר עד מארס 1957
4,768	197	7,184	288	צריפונים
1,697	83	1,892	96	פחונים
9,137	380	23,038	882	סך הכל
				ינואר עד מארס 1958*
1,206	33	—	—	בתי עץ
3,300	116	—	—	אסבסטונים
4,506	149	—	—	סך הכל

* לא נבנו צריפונים ופחונים.
המקור: אגף השיכון, במשרד העבודה.

(ג) ערך הבנייה

מדד הוצאות הבנייה עלה ברבע הראשון של השנה ב-2.3 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה הקודמת, ובהשוואה לרבע האחרון של 1957, כשרמת המדד היתה הגבוהה ביותר באותה השנה, הסתמנה ירידה קלה של 0.3 אחוזים.

ערכה של הבנייה במחירים קבועים גדל ב-23.7 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה בשנה שעברה — הערך של בניית המגורים גדל ב-25.1 אחוזים והבנייה שלא למגורים ב-15 אחוזים. הבנייה כולה נערכת ב-80.4 מיליון ל"י.

ערך הבנויה * לפי סוג הבניין (מחירים שוטפים ומחירי ינואר עד מארס 1958),
1957, 1958

(אלפי ל"י)

מחירי ינואר עד מארס 1958		מחירים שוטפים					
אחוז העלייה או הירידה (-)		ינואר עד מארס 1958**	אוקטובר עד דצמבר 1957	ינואר עד מארס 1957	אוקטובר עד דצמבר 1957	סוג הבניין	
מינואר עד מארס 1957	לינואר עד מארס 1958						
10.7	28.2	30,666	27,695	23,923	27,777	23,378	למגורים
- 1.4	- 3.7	9,351	9,485	9,713	9,515	9,490	שיכון ציבורי
7.6	19.0	40,017	37,180	33,636	37,292	32,868	לעולים
-20.5	34.6	29,667	37,327	22,045	37,445	21,560	לאחרים
- 6.5	25.1	69,684	74,507	55,681	74,737	54,428	סך הכל
-12.0	210.1	462	525	149	527	146	בנייה פרטית
-28.7	22.5	2,360	3,312	1,927	3,322	1,884	סך הכל למגורים
169.1	50.5	4,134	1,536	2,747	1,540	2,683	לא למגורים
- 1.3	-16.2	3,776	3,824	4,505	3,836	4,403	בתי הארחה
16.7	15.0	10,732	9,197	9,328	9,225	9,116	בתי עסק
- 3.9	23.7	80,416	83,704	65,009	83,962	63,544	בניני העשייה
							בניינים ציבוריים***
							סך הכל לא למגורים
							סך הכל כללי

* אינו כולל מחיר הקרקע. כולל הוצאות לפיתוח השטח הנאמדות ב־30 אחוז מערך הבנייה בשיכון הציבורי לעולים וב־10 אחוזים בשיכון ציבורי אחר.
** אומדן ארעי.
*** נתונים חלקיים.

9. שוק ניירות הערך

(א) הנפקות חדשות

במחצית הראשונה של 1958 הונפקו ניירות ערך חדשים בסכום נקוב של 36.7 מיליון ל"י, מהם 21.2 מיליון ל"י מלוות ממשלתיים, וניפרו ניירות ערך בסכום של 8.6 מיליון ל"י. התוספת הנקייה לסך ניירות הערך במחזור הגיעה איפוא ל-28 מיליון ל"י בערך. סך המחזור בסוף יוני 1958, בכלל זה ניירות ערך שטרם נרשמו בבורסה, הסתכם ל-260 מיליון ל"י בקירוב.

כמחצית ממספר ניירות הערך הממשלתיים החדשים (כ-10 מיליון ל"י ערך נקוב) הוקצתה, מעל לשער החליפין הרשמי, למעבירי מטבע חוץ, בעיקר מקבלי פיצויים אישיים מגרמניה — בתור הטבה, תמורת מטבע חוץ שנמכר על-ידם לאוצר. בתקופה הנסקרת הגדילו הבנקים את מספר ניירות הערך, שהם מחזיקים במסגרת תוכניות החיסכון המאושרות, בסך של 6.7 מיליון ל"י. מרבית ניירות הערך החדשים הנותרים נרכשו על-ידי קופות התגמולים ומשקיעים מוסדתיים אחרים. הביקוש של משקיעים פרטיים נסב על איגרות החיסכון, המהוות חלק מהמלווה לשיכון עולים. איגרות אלה נימנו בין ניירות הערך שהוענקו כהטבה למקבלי פיצויים, ומקבליהן מכרו בשוק כמויות לא מבוטלות מניירות אלה.

(ב) השקעות מוכרות

הבנקים התחייבו, כידוע, להשקיע בניירות ערך, שאושרו על-פי חוק עידוד החיסכון, 60 אחוז מהפקדונות המצטברים אצלם במסגרת תוכניות החיסכון, ולרכוש את ניירות הערך במקור ולא מיד שנייה.

אך בעקבות המלצות של הוועדה לניירות ערך, אשר נתמנתה על-ידי שר האוצר בתחילת השנה, הותר לבנקים המנהלים תוכניות חיסכון מאושרות ולבנקים המחזיקים פקדונות של קופות תגמולים על-פי הסכמים עם האוצר, לרכוש בשוק חלק מניירות הערך המוחזקים על-ידם על-חשבון תוכניות החיסכון או על-חשבון הקופות.

במאי שנה זו הותר לבנקים לרכוש בשוק עד כדי 10 אחוזים מהפקדונות הנ"ל, והבנקים התחייבו שלא ימכרו עד סוף יוני ש.ז. ניירות ערך שהם מחזיקים, אלא למוסדות החייבים גם-כן בהשקעה זו. התחייבות זו של הבנקים הוארכה עד לסוף אוגוסט 1958.

(ג) התפתחות השערים

מגמת הירידה של שערי ניירות הערך שהחלה בסוף 1957 נמשכה בחודשים הראשונים של השנה. מדד ניירות הערך של המלוות הצמודים אינו משקף את הירידה לגבי ניירות הערך הצמודים, מכיוון שאינו מביא בחשבון את השינוי בערך הנקוב של איגרות החוב הצמודות למדד המחירים לצרכן המשתנה עם התנודות במדד זה. אולם, מסתבר שההפרש בין הערך הנקוב המתוקן על-פי מדד המחירים לצרכן לבין שערי איגרות החוב הצמודות שנרשמו בבורסה, הלך וגדל עד שעלו שערי האיגרות בתחילת מאי. השיפור נובע ממספר גורמים: ההיתר שניתן לבנקים

לרכוש בשוק חלק מניירות הערך שקודם לכן נאלצו לרכוש במקור, הגדיל את הביקוש לניירות ערך מסוימים. הנכסים הנזילים שברשות הציבור הלכו וגדלו, במחצית הראשונה של השנה, וייתכן שחלק מן הנכסים הנזילים הנוספים הופנה להשקעות בניירות ערך. כן נראה, שחלה התעוררות בשוק ההשקעות לזמן קצר, ובעלי הון פרטיים, שנהגו בעבר לקנות שטרות מסחריים לשם השקעה קצרת מועד, החלו פונים לשוק ניירות הערך. מאחר והמחזור בבורסה בתל-אביב עודנו מצומצם למדי, עשוי גידול מועט בביקוש, לגרור אחריו עלייה מיידית בשערים שלעתיים היא המעודדת את הציבור לקניות נוספות.

בשערי המלוות הממשלתיים הלא-צמודים לא חלו שינויים מיוחדים, פרט לאיגרות החיסכון של מלווה השיכון, ששעריהן עלו וההכנסה מהן ירדה מ-10 ל-7 אחוזים בקירוב. שערי המניות הרגילות עלו גם הם במקצת לאחר מגמת הירידה הבלתי פוסקת מאז מארט אשתקד. ייתכן שעליית השערים באה כתוצאה מציפיות ששתי חברות, אשר לא הצהירו על דיבידנדה. בשנה שעברה, תשלמנה השנה דיבידנדה, ואולי עקב תקוות משקיעים שונים, שעל-פי חוק עידוד החיסכון יוגבל מס ההכנסה על דיבידנדה בדומה להגבלה הקיימת ביחס לריבית מאיגרות חוב.